

Hankennumero MMM027:00/2024

LAUSUNTO MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖLLE PORONHOITOLAIN MUUTTAMISESTA

KIINTIÖJÄRJESTELMÄSTÄ

Muutosehdotukset:

Lakiluonnosta erityisesti 21a §:ää on muutettava siten, että se sallii myös vaihtoehtoiset teurastusjärjestelmät.

Kiintiöjärjestelmän käyttö tulee sallia lain tasolla paliskunnissa. Tätä varten lakiluonnostelussa on otettava ns. aikalisä. Paliskuntain yhdistykselle on annettava tehtäväksi valmistella kiintiöjärjestelmästä ja sen käytöstä sekä siihen liittyvistä säännöistä tarkempi selvitys, jonka pohjalta lainvalmistelua voidaan sitten jatkaa tavalla, joka huomioi kiintiöjärjestelmään liittyvät muutostarpeet paliskunnissa.

Mikäli kiintiöjärjestelmästä joudutaan tulevan lainmuutoksen vuoksi luopumaan, tulee tätä luopumista varten säätää siirtymäaika erillisellä siirtymäsäännöksellä.

Vahinkoperusteinen poikkeuslupapyynti tulee poronhoitolain muutoksella tunnustaa osaksi poronhoitoa ja lainvalmistelussa tulee muutoinkin huomioida paremmin vaikea petotilanne ja sen vaikutukset lain muutoshankkeen tavoitteisiin.

Perustelut:

Olemme huolissamme siitä, että suunnitteilla oleva lakimuutos asettaa paliskuntien osakkaat eriarvoiseen asemaan ja pakottaa samalla paliskuntien pienempien porokarjojen omistajat luopumaan elinkeinostaan. Nämä lakiluonnoksen mukanaan tuomat muutokset eivät ole toivottavia.

Lakiluonnoksessa on suunnitteilla pykälä, (erityisesti 21a), jotka käytännössä kieltävät nykyisen kiintiöjärjestelmän käytön. Kiintiöjärjestelmä on ollut käytössä yli vuosikymmeniä noin puolessa poronhoitoalueen paliskunnista. Se on vakiintunut osa käytännön poronhoitoa suurimmassa osassa poronhoitoaluetta ja erityisesti eteläisellä poronhoitoalueella. Yllättävä ja äkkinäinen kiintiöjärjestelmästä luopuminen johtaisi näissä paliskunnissa katastrofiin ja mittaviin henkilökohtaisiin taloudellisiin menetyksiin. **Lakiluonnosta tulee siten muuttaa siten, että se sallii jatkossakin kiintiöjärjestelmän käytön paliskunnissa tai ainakin varmistaa paliskunnille riittävän siirtymäajan ko. järjestelmästä luopumiseen.**

Kiintiöjärjestelmässä on tiivistetysti kyse siitä, että paliskunnassa lasketaan osakaskohtaisesti suurin sallittu poromäärä, jonka osakas saa paliskunnassa pitää. Tämän mukaan määräytyy myös teurastussuunnitelma. Kiintiöjärjestelmä huomioi myös luonnolliset poromenetykset sen sijaan, että se pakottaisi käyttämään jotakin tiettyä ennalta määritettyä prosenttia. Tämän lisäksi se suojaa pienempien poromäärien omistajia porokarjan häviämiseltä.

Kiintiöillä on oma rahallinen arvonsa, joka vaihtelee poronhoitoalueella 100 eurosta 1000 euroon per poro. Niissä paliskunnissa, joissa kiintiöjärjestelmissä on käytössä nuoret aloittelevat poronhoitajat ovat joutuneet investoimaan tuhansia tai kymmeniä tuhansia euroja elinkeinotoimintansa aloittamiseksi. Kiintiöjärjestelmästä luopuminen tekisi nämä investoinnit turhiksi ja niihin investoineet menettäisivät rahansa.

Ne paliskunnat, joissa kiintiöjärjestelmä on käytössä ovat vuosikymmenten kokemukseen perustuen havainneet sen hyväksi ja toimivaksi. Kiintiöjärjestelmästä on annettu vuosien saatossa useita hallinto-oikeuden ratkaisuja (viimeisimpänä Pohjois-Suomen hallinto-oikeus 18.3.2025 372/2025, Dnro 989/2024). Vaikka asiasta ei ole säännöksiä poronhoitolaissa, ovat hallinto-oikeudet yleisesti hyväksyneet kiintiöjärjestelmän käytön tasapuolisena ja paliskunnan osakkaita yhdenvertaisesti kohtelevana. Toisin kuin lakiluonnoksen perusteluissa annetaan ymmärtää, niin saamelaisalueen paliskunnat eivät vastusta kiintiöjärjestelmän käyttöä muulla poronhoitoalueella, vaan kannustavat vapaavalintaisuuteen.

Havainnollistamme lakimuutoksen vaikutuksia nykyiseen kiintiöjärjestelmään verrattuna seuraavalla yksinkertaistetulla esimerkillä, joka on hyvinkin todennäköinen:

Poronomistajalla on 10 poroa. Paliskunta on vahvistanut lakiluonnoksen mukaisesti vähennysprosentiksi 50. Poronhoitovuoden aikana poroja katoaa esim. luonnonolosuhteiden seurauksena ja jää löytymättä. Teurastuksen aikaan poronomistajan pitäisi vähentää paliskunnan päättämällä tavalla 5 poroa (50 prosenttia 10 porosta) mutta poroja on jäljellä enää 4 kpl. Selvää lienee, että lakimuutoksen ajama suora prosenttivähennys johtaisi tässä tilanteessa ongelmiin. Vastaavassa tilanteessa kiintiöjärjestelmä ei pakottaisi poronomistaa enää teurastamaan poroja, koska poromäärä on pudonnut muiden syiden takia.

Ehdotamme, että lakiluonnosta erityisesti 21a §:ää muutetaan siten, että se sallii myös vaihtoehtoiset teurastusjärjestelmät. Esim. seuraavasti:

21 a §

Teurasmääriä koskevan suosituksen antaminen

*Paliskunnan tulee antaa osakkailleen vuosittain yhtäläinen prosenttiperusteinen **tai muu vastaavanlainen** suositus teurastettavien porojen määrästä, ellei ole 22 §:n mukaisia perusteita velvoittaa osakkaita vähentämään porojensa määrää.*

...

Ehdotamme, että **lakiluonnostelussa otetaan ns. aikalisä ja Paliskuntain yhdistykselle annetaan tehtäväksi valmistella kiintiöjärjestelmästä ja sen käytöstä sekä siihen liittyvistä säännöistä tarkempi selvitys, jonka pohjalta lainvalmistelua voidaan sitten jatkaa** tavalla, joka huomioi paremmin kiintiöjärjestelmään liittyvät muutostarpeet.

Ehdotamme myös, että **mikäli kiintiöjärjestelmästä joudutaan tulevan lainmuutoksen vuoksi luopumaan, niin siihen investoineiden poronmistajien asema tulee suojata riittävän pitkällä siirtymäajalla ja säätämällä tästä lakiin omat siirtymäsäännöksensä**, jotka mahdollistavat asteittaisen luopumisen kiintiöjärjestelmästä seuraavan kymmenen vuoden aikana.

POIKKEUSLUPAPYYNNIN TUNNUSTAMISESTA OSAKSI PORONHOITOTYÖTÄ

Nyt vireillä olevan poronhoitolain muutosehdotusten tavoitteisiin viitaten Oivangin paliskunta haluaa vielä nostaa esiin räjähdysmäisesti kasvaneet petomäärät erityisesti Kuusamon merkkipiirin alueella ja niihin liittyvät ongelmat. Kestämättömälle tasolle kasvaneet petovahingot ovat ilmastonmuutoksen ohella suurin uhkatekijä kannattavalle ja kestäväen kehityksen mukaiselle poroelinkeinoille. Petomäärien kasvulla on siten huomattava välillinen vaikutus siihen, miten paliskunta pystyy käytännön tasolla toteuttamaan nyt valmisteilla olevan poronhoitolain muutoksen tavoitteita koskien porolaidunten tehokasta käyttöä ja laidunten kantokyvystä huolehtimista. Petomäärät vaikuttavat esimerkiksi olennaisesti poromääriin ja porojen laidunnukseen sekä laidunten kulumiseen.

Tämän pohjalta paliskunta esittää, että jatkovalmistelussa huomioitaisiin myös vahinkoperusteisen poikkeuslupapyyntin tunnustaminen osaksi poronhoitoa. Säädösteknisesti asiasta säätäminen kuuluu poronhoitolain yhteyteen. Vahinkoperusteisten poikkeuslupien käyttäminen aiheuttaa paliskunnille huomattavan määrän ylimääräistä työtä ja kustannuksia. Poikkeuslupapyyntiä ei kuitenkaan lain tasolla katsota poronhoitotöihin kuuluvaksi, vaikka se nykyisen kestävämmän petotilanteen vuoksi tosiasiallisesti vie jo merkittävän osan poromiesten henkilötyövuosista. Mikäli poikkeuslupapyynti katsottaisiin osaksi poronhoitotyötä, tulisivat siihen sovellettavaksi poronhoitoon liittyvät säännökset, jotka helpottaisivat byrokratiaa mm. maanomistukseen ja maastoliikenteeseen liittyvissä kysymyksissä. Poikkeuslupapyyntin säätäminen osaksi poronhoitotyötä edesauttaisi esitettyjen tavoitteiden saavuttamista ja poistaisi asiaan liittyvät tulkinnanvaraisuudet. Samalla se mahdollistaisi paliskunnille paremmat edellytykset laidunten kestävästä kantokyvystä huolehtimiselle.

Esitämme, että yllä mainituista seikoista koskien **poikkeuslupapyyntiin tunnustamista osaksi poronhoitotyötä säädettäisiin jo tämän poronhoitolain muutoksen yhteydessä.** Tähän liittyvän yksityiskohtaisemman selvityksen osalta paliskunta viittaa Metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §, 4 § ja 5 §:ien muuttamisesta Kuusamon merkkipiirin antamaan lausuntoon asiassa Dnro VN/8175/2024, VN/8175/2024- MMM-9.

Kuusamossa 30.05.2025

Juha Kujala
Poroisäntä
Oivangin paliskunta